

Chulalongkorn Medical Journal

Volume 4
Issue 1 March 1957

Article 3

3-1-1957

งูพิษในประเทศไทย และการรักษา

หลวงอินทรีย์อายุรเวช n/a

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal>

Part of the [Medicine and Health Sciences Commons](#)

Recommended Citation

n/a, หลวงอินทรีย์อายุรเวช (1957) "งูพิษในประเทศไทย และการรักษา," *Chulalongkorn Medical Journal*: Vol. 4: Iss. 1, Article 3.

DOI: <https://doi.org/10.58837/CHULA.CMJ.4.1.2>

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/clmjjournal/vol4/iss1/3>

This Other is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn Medical Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

งูพิษในประเทศไทย และการรักษา

* ภูมิในประเทศไทย และ การรักษา

** หลุมอินทรีอายุรเวท

การที่เขาเรื่องงมามบรรยายให้ฟังในฉนวน ก็โดยที่มความประสงค์แต่เพียงว่า เพื่อแนะนำ และชี้แจงให้บรรดานายแพทย์ทั้งหลาย ได้ทราบวิธีรักษาโรค และรู้จักตัว ได้เห็นตัวจริง ทั้งทมิฬร้ายแรง พิษอ่อน และไม่มีพิษ เทาหมอยหรือหามาได้มาแสดงให้ดู เพื่อเป็นการช่วยรักษาผู้ที่ถูกกัดได้ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อการรักษา อันจะเป็นผลให้ผู้ถูกกัดได้รีบการปลดปล่อยขันธ์ ถึงหากว่าจำนวนผู้ถูกกัดแล้วตายเป็น จำนวนน้อย กว่าโรคร้ายอื่น ๆ กัด ถ้าหากเราจะมีเข็มในการรักษาให้ตายขันธ์แล้ว จำนวนคนตายด้วยถูกกัดก็จะลดน้อยลงได้อีก ถ้าจะตายก็ขอให้เป็นรายที่จำเป็นจริง ๆ

โดยเหตุที่ในภาคกลางของประเทศเรามี ชุกชุมมาก สำหรับในภาคอื่น ๆ ก็มีเหมือนกัน แต่ไม่ชุกชุมเหมือนภาคกลาง ในภาคอื่นบางภาคมีบางชนิดชุกชุมกว่าภาคกลางก็มีเหมือนกัน เช่นงูกระจับ และงูจงอาง มีชุกชุมมากทางภาคใต้ แต่ในประเทศไทยนั้น ใช้ว่าจะเป็นงูทมิฬกัดแล้วตายไปทุกชนิดก็หาไม่

ชนิดที่ไม่พิษก็มีเหมือนกัน ทั้งนี้เมื่อแพทย์เราทุก ๆ คน ได้รู้จักแน่นอนแล้ว เมื่อมีคนถูกกัดมาให้ทำการรักษา ถ้าเบงงูที่ไม่มีพิษแล้วก็ไม่จำเป็นจะต้องฉีดเซรัมแก้พิษรักษา ให้สิ้นเปลืองเซรัมไปโดยใช่เหตุ ทั้งจะได้ไม่ดังเดใจที่จะฉีดเซรัมรักษาให้หรือไม่ ในรายที่ถูกกัดได้คงทักถามด้วยว่าเบงงูทมิฬ ถ้าหากเบงงู มีพิษ ก็จะได้ ประโยชน์ในการรักษา โดยใช้เซรัมแก้พิษ โดยเฉพาะของงูนั้น ๆ ฉีดรักษา แต่คนถูกกัดโดยมากไม่เห็นตัวที่ถูกกัดโดยผู้ถูกกัดมักจะถูกกัดในเวลาดากลางคืน แต่ก้อมีทางที่จะค้นนิษฐานได้ว่าเป็นงูชนิดใด มีพิษหรือไม่ โดย

1. คำบดที่ถูกกัด ซึ่งพอจะสอบถามได้ว่าเป็นคำบดที่มีงูชนิดใดชุกชุม และพบบ่อย ๆ
2. รอยที่ถูกกัด มีลักษณะเป็นอย่างไร ซึ่งพอจะรู้ได้ว่าเบงงูมีพิษหรือไม่ ถ้าเบงงูมีพิษจะมีรอยเซียว ๒ รอย เป็นรูปดั่งงูไป มีโลหิตไหลออกมาเล็กน้อย แต่ถ้าเบงงูไม่มีพิษที่ ๆ ถูกกัดนั้น จะเป็นแต่เพียงมีรอยขีด ๆ มีโลหิตไหลซึม ๆ เท่านั้น เพราะงูไม่มีพิษนั้น

* บรรยายในที่ประชุมแพทย์ภาคกลาง บางแสน ปี พ.ศ. 2499

** นายแพทย์ประจำสถานเสาวภา สภากาชาดไทย

แต่ฟันไม่เขี้ยว ทงนเวณงตายต่อ และงตาย
ดำ โดยงทง 2 น มเขี้ยวเหมือนกัน แต่ไม่
มีต่อมพิษ

3. อาการ ผู้ถูกงกัดจะมีอาการให้เห็น
ได้ว่า มีอาการปรากฏอย่างใดบ้าง เช่นมี
อาการทางประสาท หรือโลหิตซึ่งพอจะสันนิษ-
ฐานได้ว่าเป็นงจำพวกใด ซึ่งแต่จะงจะปรากฏ
อาการ ดังจะได้บรรยายให้ทราบต่อไป

1. งูเห่า Cobra (Naja Tripudians)

งูเห่าเป็นงูที่มีชุกชุมมากในภาคกลาง ตาม
จังหวัดดังต่อไปนี้

1. จังหวัดพระนคร 2. ชนบุรี 3. สมุทร
ปราการ 4. พระนครศรีอยุธยา 5. อ่างทอง
6. ตพบุรี 7. สระบุรี 8. ฉะเชิงเทรา
9. นนทบุรี 10. ปทุมธานี 11. สิงห์บุรี
12. ชัยนาท 13. สุพรรณบุรี 14. สมุทร
สาคร 15. สมุทรสงคราม 16. ราชบุรี
17. นครปฐม 18. กาญจนบุรี 19. นคร
สวรรค์ 20. พิจิตร 21. อุทัยธานี 22. เพชร
บุรี 23. นครนายก 24. ปราจีนบุรี 25. พิษณุ
โลก 26. เพชรบูรณ์

อาการเมื่อถูกงูเห่ากัด พิษของงูเห่า
เป็นพิษปรากฏทางประสาท ตรงที่ถูกกัดจะมี
อาการปวดบวมมาก อ้าปากไม่ชน ซากรไรกร

แข็ง ฟูดไม่ชัด ตามมืด ตมตาไม่ชน
บางรายมีรอยแดงเป็นเส้นตรง แต่แผลถูกกัด
จนถึง ต่อมน้ำเหลือง เกี่ยวกับ บริเวณที่ถูกกัด
แน่นหน้าอก หายใจอ่อน ข้พจรอ่อน สดบ
ไม่รู้สึกตัว และถ้าไม่ได้รับการรักษาหนักถึง
แก่กรรมโดยหายใจหยุด (Respiratory failure)
บางคนมีอาการหือเลือดเป็นแห่ง ๆ ตามผิวหนัง
ภายหลังที่ถูกกัดแล้ว 2-5 วัน

2. งูจงอาง King Cobra (Naja Bangarus or Hamadryad)

งูจงอางมีชุกชุมในภาคใต้ และภาคกลาง
ในจังหวัดดังต่อไปนี้

1. นครศรีธรรมราช 2. สมุทรปราการ
3. สมุทรสาคร 4. ชนบุรี 5. ชตบุรี
6. นครปฐม 7. ตพบุรี 8. สระบุรี
9. ระยอง 10. ตรัง 11. พัทลุง 12. เพชร
บูรณ์ 13. นครราชสีมา 14. ประจวบ
คีรีขันธ์

อาการของงูจงอางกัด มีอาการเช่น
เดียวกับอาการของงูเห่า แต่รุนแรงกว่า
เพราะจำนวนพิษเข้าไปมากกว่า

3. งูแมวเซา Russell Viper

งูแมวเซามีชุกชุมในภาคกลาง ในจังหวัด
ดังต่อไปนี้

- 1. สุ่มทวปรากฏ 2. ตพบรี 3. สระบุรี
- 4. พระนครศรีอยุธยา 5. ชนบุรี 6. อ่างทอง

อาการเมื่อถูกงูแมวเซากัด พิษของงูแมวเซาเป็นพิษที่ปรากฏทางโลหิต ตรงถูกกัดปวดบวมมาก มีโลหิตไหลออกตามเยื่ออ่อน เช่นตามไรฟัน ในปาก จมูก ตาได้ และในบัสต์ดาระ อูจจาระ และได้ผิวหนังอักเสบร้อน ตามตัวทั่วไปเมื่อจับหรือถูกต้องรู้สึกเจ็บ หัวใจอ่อน ความดันโลหิตต่ำลง และตายโดยหัวใจหยุด (Circulatory failure)

4. งูสามเหลี่ยม Banded Krait

งูสามเหลี่ยม เป็นงูที่มีพิษรุนแรงในภาคกลาง ในจังหวัดดังต่อไปนี้

- 1. พระนคร 2. ชนบุรี 3. สุ่มทวปรากฏ
- 4. พระนครศรีอยุธยา 5. อ่างทอง
- 6. สระบุรี 7. ตพบรี 8. นนทบุรี
- 9. นครปฐม

อาการเมื่อถูกงูสามเหลี่ยมกัด งูสามเหลี่ยมเป็นงูที่มีพิษปรากฏทั้งทางประสาทและโลหิต จึงมีอาการอย่างเดียวกันกับงูเห่าและงูแมวเซารวมกัน แต่อาการปรากฏช้ากว่างูเห่า และเมื่อปรากฏอาการแล้ว มีอาการร้ายแรงกว่างูเห่า ส่วนอาการปรากฏทางโลหิตนั้นน้อยกว่างูแมวเซา เพราะมีพิษทำลายโลหิต

เป็นส่วนน้อย และมีอาการอาเจียนออกมาเป็นโลหิตสด ๆ ด้วย

5. งูทะเล Sea Snake

งูทะเลเป็นงูที่มีอยู่ในอ่าวไทยทั่ว ๆ ไป มีอยู่ 4 ชนิด ที่มีพิษ คือ

- 1. งูชายธง 2. งูคออ่อน 3. งูเขียว
- 4. งูแถมวัง และมีอยู่ตามจังหวัดชายทะเลดังต่อไปนี้

- 1. สุ่มทวปรากฏ 2. สุ่มทวสาคร 3. สุ่มทวสังคราม
- 4. ชตบุรี 5. ระยอง 6. จันทบุรี
- 7. ตราด 8. เพชรบุรี 9. ประจวบคีรีขันธ์
- 10. ชุมพร 11. ระนอง 12. สุราษฎร์ธานี
- 13. นครศรีธรรมราช 14. พังงา 15. กระบี่
- 16. ตรัง 17. ภูเก็ต 18. พัทลุง 19. สงขลา
- 20. สตูล 21. ปัตตานี 22. นราธิวาส

อาการเมื่อถูกงูทะเลกัด งูทะเลเป็นงูที่มีพิษปรากฏทางประสาทและโลหิต จึงมีอาการทั้งงูเห่าและงูแมวเซา รวมกัน แต่มีอาการร้ายแรงมาก ตรงรอยถูกกัดมีปวดบวมเพียงเล็กน้อยรอยแผลที่ถูกกัดแทบมองไม่เห็น เมื่อยตามแขนขาและตามตัวทั่ว ๆ ไป ค่อยไปเจ็บตามตัวจะถูกหรือจับต้องตามตัวรู้สึกเจ็บมาก ต้องนอนนิ่ง กระตุกกระติกไม่ได้ มีโลหิตไหล

ออกทางบาดแผล แขนขาไม่มีแรง ชีพจรอ่อน
หายใจไม่สะดวก ตาฟาง

6. งูทะเล Anchistodon Rhodostoma

งูทะเลมีชุกชุมตามจังหวัดริมทะเล ดังต่อไปนี้

1. ประจวบคีรีขันธ์
2. ชุมพร
3. สุราษฎร์ธานี
4. กระบี่
5. นราธิวาส
6. ชลบุรี
7. จันทบุรี
8. ตราด
9. ระยอง
10. ระนอง
11. นครศรีธรรมราช
12. พังงา
13. ตรัง
14. สตูล
15. สงขลา
16. พัทลุง
17. บุคคานัน
18. ยะลา

อาการเมื่อถูกงูทะเลกัด งูทะเลเป็น
งูปรากฏอาการทางโลหิต บริเวณที่ถูกกัดปวด
บวมมาก ต่อมาเป็นรอยฟองน้ำเลือด ชีพจร
อ่อน แน่น หายใจไม่ออก โลหิตออกตาม
ไรฟันและบาดแผล ต่อไปตามตัวมีรอย
ห้อเลือด และตรงที่ถูกกัดกลายเป็นแผลเนือตาย
(Gangrene) แฉกๆเรื่อยๆ เบื่อหน่ายหุดไปเรื่อย ๆ

7. งูเขียวหางไหม้ Green Pit Viper

งูเขียวหางไหม้มีชุกชุมทั่ว ๆ ไป แต่มี
ชุกชุมมากในจังหวัดดังต่อไปนี้

1. พระนคร
2. ชนบุรี
3. ชลบุรี
4. นครปฐม
5. สระบุรี
6. ตพบุรี

อาการเมื่อถูกงูเขียวหางไหม้กัด ตรง

รอยถูกกัดปวดแสบบวมมาก และต่อมามี
รอยฟองน้ำเลือดตรงแผลที่ถูกกัด ตามผิวหนัง
มีรอยห้อเลือดเป็นแผ่น ๆ ตามแขนและขาถูก
กัด ถ้าถูกกัดตามปลายนิ้วมือ นิ้วเท้า อาจ
เป็นแผลเนือตาย Gangrene ได้ บางรายมีโลหิต
ออกตามไรฟันและนัยน์ตา อาเจียนเป็นโลหิต
มีโลหิตออกทางทวารหนัก ถ้าเป็นเด็กถูกกัด
อาจจะตายได้

อาการต่าง ๆ ของงูพิษตามที่ได้อธิบาย
มาแล้วนั้น เป็นอาการของงูแต่ละเฉพาะชนิด
ไม่จำเป็นจะต้องมีอาการครบทุกอย่าง เป็น
อาการที่ได้พบทั่ว ๆ ไป

การรักษา

ในการรักษาผู้ที่ถูกกัด จะรักษาให้
หายได้ง่าย หรือตายนั้น มีหลักที่ควรจะต้อง
ไว้ดังต่อไปนี้

1. เวลา หมายถึงว่าตั้งแต่ถูกกัด ถ้า
ได้รับการรักษาเสียได้โดยเร็วก็มีหวังหายได้ทุก
รายเว้นแต่จะถูกกัดเข้าเส้นโลหิตโดยตรงเท่านั้น
2. การปฏิบัติ ก่อนมาถึงที่ทำการ
รักษา หมายถึงว่าได้ทำการปฐมพยาบาลมา
แล้วดีหรือไม่ เช่นรัดเหนือแผลที่ถูกกัดมา

แน่นหรือไม่ เมื่อถูกกัดแล้วดมดูว่ามีสารบางอย่างหรือเปล่า ในเรื่องตีมดูงานสำคัญมาก เพราะคนโดยมากเมื่อถูกงูกัดแล้วมักมียาแก้พิษที่ของรับประทานผลดีกับดูรายอยู่ทั่วไป ดูงานเมื่อตีมเข้าไปแล้ว ก็จะทำให้หัวใจเต้นแรง ทำให้พิษงูที่ถูกกัดไว้บนแขนเข้าสู่อวัยวะเช่นสมอง และหัวใจ เป็นต้น ให้เร็วยิ่งขึ้น

3. จำนวนพิษงู หมายถึงจำนวนพิษงูที่กัดเข้าสู่วางกายน้อยหรือมาก ถ้ามากก็มีอันตรายมาก ถ้าน้อยก็มีอันตรายน้อย เช่น กอนทงูจะกัด งูนั้นได้กัดกินอาหารเสียก่อน ผู้ถูกกัดก็ได้รับพิษงูน้อย แต่ถ้างูไม่ได้กัดกินอาหารเสียก่อนแล้วกัด ผู้ถูกกัดก็ได้รับพิษมาก และถูกเข้าเป็นเหตุให้งูมีพิษมากน้อยได้เหมือนกัน เช่น ถูกงูกัดเข้าวงมีความสัมพันธ์กับพิษมาก

4. บุคคลที่ถูกกัด หมายถึงว่าบางคนมีการต่อต้านพิษงูอยู่บ้าง บางคนไม่มีเลย คนที่ไม่มีมีการต่อต้านพิษงูก็ยอม มีอาการมาก เป็นธรรมดา และสำหรับเด็กด้วยแล้วการต่อต้านพิษงูไม่มีเลย

5. แพ้เซรุ่มหรือไม่ หมายถึงว่าการรักษาถูกจัดจำเป็นต้องฉีดเซรุ่มรักษา ถ้าคนที่ถูกงูกัดแพ้เซรุ่มเสียแล้ว การรักษายากมาก

เพราะ ต้อง ระวัง ใน การฉีดเซรุ่มรักษาโดยการใช้ยาแก้ในการแพ้เซรุ่มควมไปด้วย จึงทำให้การรักษาไม่ได้ผลดี เท่าไรที่ไม่แพ้เซรุ่ม (ในการแพ้เซรุ่มจะมีอาการ คัดขึ้นเหิน อาเจียน ชีพจรอ่อน เหนืออ้อมตามผิวหนัง ปวดศีรษะ วิงเวียน หนาวผื่น แพทย์ผู้ทำการรักษาถ้าไม่สังเกตอาการของคนเจ็บที่แพ้เซรุ่มแล้ว และฉีดเซรุ่มซ้ำๆ เข้าไปคนเจ็บอาจตายได้ โดยการแพ้เซรุ่ม ไม่ใช่ตายด้วยพิษงูที่กัด)

นายแพทย์และคนทั่วๆ ไป ทราบและเชื่อกันดีแล้วว่า ในการรักษาพิษงูกัดนั้น ต้องใช้เซรุ่มแก้พิษงูฉีดรักษา ซึ่งยอมรับกันดีว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดและแน่นอนที่สุด เพราะในเซรุ่มแก้พิษงูมีสิ่ง ต่ำหรับฆ่าพิษงู (Antivenene) โดยเฉพาะอยู่แต่จะจะได้ผลดีถึงความมุ่งหมายหรือไม่นั้นต้อง ประกอบด้วย หัวข้อ 5 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว นอกนั้นก็ใช้ยาช่วยตามอาการที่เกิดขึ้น เช่น หัวใจอ่อน ก็ฉีดยาบำรุงหัวใจ ในบางรายที่มีอาการหนักมาก ควรใช้ยาแก้ปวด ฉีดเซรุ่มช่วยด้วยจะทำให้การรักษาได้ผลดียิ่งขึ้น และในบางรายที่มีอาการโหดโหดออกมาก เช่นงูทะเลกัด เป็นต้น ถ้าให้โหดช่วยด้วยจะทำให้คนเจ็บหายได้ทุกราย นอกจากที่มีอาการหนักมากและมาช้า ซึ่งมาถึงยังไม่ได้ทำการรักษาได้เต็มทุกตายเสียแล้ว สำหรับอาการปวดนั้น

ถ้าคนเจ็บมีอาการปวดมากควรใช้ Novocain
 ฉีดบริเวณที่ปวดเพื่อระงับความปวด และ
 อาการบวมให้ใช้ความร้อนประคบ ถ้าเป็น
 แผลหรือซากให้ใช้น้ำร้อนพอทนได้วันละหลาย
 ครั้ง อาการบวมจะยุบหายเร็วเข้ามาก นอก
 จากนั้นในการฉีดเซรุ่มรักษานี้ ขอแนะนำ
 แพทย์ผู้รักษาทุก ๆ คนเข้าใจเสียด้วยว่าการ
 รักษาในชนคนนั้น ถ้าผู้ถูกฉีดยังเป็นงูพิษร้าย
 แรงมาก เช่นงูเห่า จะมีอาการหนักเบาอย่างไร
 ในเวลานั้น ขอให้ฉีดเซรุ่มในครั้งแรกให้เป็น
 จำนวนมากไว้ก่อน จำนวนที่ฉีดในชนคนนั้นไม่
 ควรต่ำกว่า 100 ซม.³ อย่าได้ฉีดเซรุ่มเป็น
 จำนวนครั้งละน้อย ๆ แล้วยังอาการต่อไป เมื่อ
 เห็นอาการไม่ดีขึ้นจึงฉีดเพิ่ม ซ้ำอีกเรื่อย ๆ เช่น
 ได้ผลไม่ตกเท่ากับฉีดในครั้งแรกเป็นจำนวนมาก ๆ
 ในการรักษางูพิษกัดนี้ ถ้าคนเจ็บมีอาการ

หนักมาก จะต้องฉีดเซรุ่มให้ติดต่อกันไป
 เรื่อย ๆ จนกว่าอาการจะทุเลาหรือหาย บาง
 รายเคยใช้เซรุ่มเป็นจำนวนมากถึง 600 ซม.³
 ก็เคยมี แต่ถ้าเป็นงูกระปอกัดให้ใช้เซรุ่มแก้พิษ
 งูกระปะ โดยเฉพาะฉีดรักษา จะได้ผลดีและเน่
 นอน ถ้าไม่มีเซรุ่มแก้พิษงูกระปะก็ควรใช้เซรุ่ม
 แก้พิษโลหิตแทน แต่จะต้องใช้เป็นจำนวนมาก
 5-10 เท่า ของเซรุ่มแก้พิษงูกระปะ และเซรุ่ม
 แก้พิษงูกระปะนี้ ถ้านำไปฉีดแก่ผู้ถูกงูเขี้ยวทาง
 ใหม่ กัดแล้ว จะได้ผลดีมากกว่า เซรุ่มแก้พิษ
 โลหิต

(ในเรื่องการรักษางูพิษกัดนี้ ข้าพเจ้า
 ได้เคยเขียนไว้ใน จดหมายเหตุ ทาง แพทย์ ของ
 แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย เล่ม 37 ตอน 4
 กรกฎาคม 2497 ไว้ครั้งหนึ่งแล้ว)